

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی
International Congress on Culture and Religious Thought
بررسی فقهی تطبیقی احادیث کتب اربعه شیعه و صحاح
سته اهل سنت در مورد نقش تعلیم و تربیت ارزشها در
تکالیف خاص زنان

حسین صمدیار^۱

کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی، کارشناس حقوقی

چکیده

زن اگر به تکالیف و وظایف خاص خود آشنا باشد می تواند خانه را به «بهشت برین» تبدیل کند و خانه را محل آسایش، فضیلت و خوشبختی قرار دهد. حال اگر خانواده از حالت تعادل خارج شود به سمت زلزله و شقاوت پیش می رود. زن با این امتیاز خاص، استعدادها و توانایی های ویژه ای برای به دوش کشیدن تکالیف و وظایف در قبال شوهر، اولاد و جامعه می یابد و می تواند اساس و بنیاد هر حرکت در جامعه باشد. زنان علاوه بر پرورش افرادی لایق، خلاق و پویا می توانند تحول بارزی در خانواده و جامعه ایجاد کنند. بنابراین در اینجا نقش تعلیم و تربیت ارزشها در تکالیف خاص زنان مشخص می گردد که در رابطه او با خانواده و جامعه تبلور می یابد. در این مقاله به بررسی این احادیث در کتب اربعه شیعه و صحاح سته اهل سنت می پردازیم.

کلید واژگان: بررسی فقهی، تکالیف، کتب اربعه، صحاح سته، تعلیم

۱. محقق و پژوهشگر فرهنگی و حقوقی

Juridical comparative Scrutiny Hadiths of The four books (Al-Kutub Al-Arb 'ah) & The six major Hadith collections; (Al-Sesah Al-Sittah) about the role of education in the values of women-specific assignments

Hossein Samadyar,

MA of Jurisprudence and Principles of Islamic Law, Legal Expert

Abstract

If a woman is familiar with the tasks and duties convert your home to the "High Heaven" and a comfort, virtue and happiness location. If the family is out of balance, goes to fragility and brutality. Woman with special privileges find special talents and abilities to carry on the duties and responsibilities towards her husband, children, and society and can be the cornerstone of any movement. Women In addition to nurture competent, creative and dynamic persons can change significantly in their family and community. So far, the role of women education is characterized by the values of the specific tasks that will be crystallized in her relationship with family and society here. This paper examines these Hadiths in Shi'a 's The four books (Al-Kutub Al-Arb 'ah) & Sunni religion's The six major Hadith collections; (Al-Sesah Al-Sittah).

Key words: Juridical Scrutiny, assignments, The four books (Al-Kutub Al-Arb 'ah), The six major Hadith collections (Al-Sesah Al-Sittah), education.

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

مقدمه

تاریخ مذهب و دین يك تاريخ مذكر- مؤنث و به تعبيري مؤنث است كه مذكر و مؤنث هر دو نقش دارند. از اینجا كشف مي شود كه زن صاحب شخصيتي گرانبهاست و نقش تعليم و تربيت ، آموزش و تأكيد بر اين ارزشها می باشد . شاهدهاي عيني قرآن در اين زمینه اين است كه قرآن عنايت خاص دارد كه در کنار صديقين و قديسين، صديقات و قدسيات را نيز بيان كند (مادر مؤسي، مريم مقدس و زهراي اطهر از نمونه هاي خاص هستند) اما بايد هدف از خلقت زن را دانسته تا ارتباط بين آن و تكاليف مرتبط با زن را پيدا كنيم (به عنوان يك حلقه مفقوده) . در تأسيس خانواده بر اساس مهر و رأفت به عنوان امتياز ، استحکام پیوند خانواده در دست زن است . لذا زن با اين امتياز خاص، استعدادها و توانايي هاي ويژه ای براي به دوش كشيدن تكاليف و وظائف در قبال شوهر، اولاد و جامعه مي يابد. زن اگر به تكاليف و وظائف خاص خود آشنا باشد مي تواند خانه را به «بهشت برين» تبديل كند و از شوهر و فرزندان ، افرازي لايق، خلاق ، پويا و آبرومند بسازد و خانه را محل آسايش، فضيلت و خوشبختي قرار دهد. حال اگر جهت مسأله عكس شود، خانواده از حالت تعادل خارج و به سمت زلزله و شقاوت پيش مي رود. بنا بر اين در اینجا نقش تعليم و تربيت ارزش ها در تكاليف خاص زنان مشخص می گردد كه در رابطه او با خانواده و جامعه تبلور مي يابد . تكاليف خاص زنان در سه محور رابطه با شوهر ، فرزندان و جامعه محقق می شود . بنای يك خانواده سالم به عنوان عضو تشكيل دهنده يك جامعه بر پايه ويژگيهاي اخلاقي و معنوي زنان استوار است . اخلاق ، رفتار ، عفت و حياي زن در جامعه اسلامي همگي بيانگر نقش ارزشي وي می باشد . برپايي يك خانواده بر پايه اعتماد متقابل ، حفظ سنت اصيل اسلامي ، پرهيز از تجمل گرایی و ماديگري ؛ مظهر نگرش الهي به مفهوم خانواده به عنوان محل آرامش همسر و ميل به تربيت فرزند صالح است كه می تواند آينده ساز جامعه اسلامي خويش باشد . فرزندان به ويژه دختران از امانتداري ، غيرت و ادب مادران خويش وفاداري ، همسر دوستي و خانه داري می آموزند و اين رسم را نيز به فرزندان خويش می آموزند . احاديث ذيل همگي گويای نقش ارزشي زنان در خانواده و جامعه بوده و به عبارت بهتر نقش تعليم و تربيت ارزشها را در تكايف خاص زنان نمايان می کنند .

۱- امانتداري زن

۱-۱) بررسی احاديث كتب اربعه شيعه درباره امانتداري زن

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

- مُحَمَّدٌ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَمَّا يَتَحَدَّثُ النَّاسُ أَنَّهُ دُفِعَ إِلَيَّ أُمُّ سَلَمَةَ صَحِيفَةٌ مَخْتُومَةٌ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص لَمَّا قُبِضَ وَرِثَ عَلَيَّ عَ عِلْمُهُ وَ سِلَاحُهُ وَ مَا هُنَاكَ ثُمَّ صَارَ إِلَى الْحَسَنِ ثُمَّ صَارَ إِلَى الْحُسَيْنِ ع قَالَ قُلْتُ ثُمَّ صَارَ إِلَيَّ عَلِيٌّ بْنُ الْحُسَيْنِ ثُمَّ صَارَ إِلَيَّ ابْنُهُ ثُمَّ انْتَهَى إِلَيْكَ فَقَالَ نَعَمْ .
منابع: - الكافي، ج ١، ص ٢٣٥، ح ٨

موضوعات: ١- ام سلمه همسر پیامبر (ص) ٢- امانت داری زن ٣- اعتماد به زن

(٢-١) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره امانتداری زن

صحیح بخاری ، کتاب النفقات ، باب ١٠ ، حفظ المرأة زوجها في ذات يده والنفقة
٤٩٤٦ - حدثنا علي بن عبد الله: حدثنا سفيان: حدثنا ابن طاوس، عن أبيه، وأبو الزناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: (خير نساء ركب الإبل نساء قريش). وقال الآخر. (صالح نساء قريش، أحناه على ولد في صغره، وأرعاه على زوج في ذات يده). ويذكر عن معاوية بن عباس: عن النبي صلى الله عليه وسلم.
منابع: صحیح مسلم ، کتاب فضائل صحابه ، ح ٤٥٨٩ ، ٤٥٩٠ ، ٤٥٩١ .
موضوعات: ١- فضل زنان قریش: سیره ، ٢- معامله زنان قریش با همسران خود: سیره .

٢- سلام کردن زن

(١-٢) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره سلام کردن زن

- وَ سَأَلَ عَمَّارُ السَّابِاطِيُّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنِ النِّسَاءِ كَيْفَ يُسَلَّمْنَ إِذَا دَخَلْنَ عَلَى الْقَوْمِ قَالَ الْمَرْأَةُ تَقُولُ عَلَيْكُمْ السَّلَامُ وَ الرَّجُلُ يَقُولُ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ
منابع: - من لا يحضره الفقيه، ج ٣، ص ٤٧٠، ح ٤٦٣٧
موضوعات: ١- سلام کردن به نامحرم ٢- آداب سلام کردن زن ٣- تفاوت زن و مرد در سلام

(٢-٢) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره سلام کردن زن

صحیح بخاری ، کتاب الاستئذان ، باب ١٦ ، تسليم الرجال على النساء، والنساء على الرجال
٥٧٧٩ - حدثنا عبد الله بن مسلمة: حدثنا ابن أبي حازم، عن أبيه، عن سهل قال:

كنا نفرح يوم الجمعة، قلت: ولم؟ قال: كانت لنا عجوز، ترسل إلى بضاعة - قال ابن مسلمة: نخل بالمدينة - فتأخذ من أصول السلق، فتطرحه في قدر، وتكركر حبات من شعير، فإذا صلينا الجمعة انصرفنا، ونسلم عليها فتقدمه إلينا، فنفرح من أجله، وما كنا نكيل ولا نتغدى إلا بعد الجمعة.

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

منابع : صحیح مسلم ، کتاب جمعه ، ح ۱۴۲۲ / جامع ترمذی ، کتاب جمعه ، ح ۴۸۳ / سنن ابن ماجه ، کتاب اقامه الصلاه و سنه ، ح ۱۰۸۹ .
موضوعات : ۱- سلام بر زنان : اخلاق و آداب ، ۲- خوردن بعد از نماز جمعه : عبادات ، ۳- خواب جمعه : عبادات .

۳- اخلاق زن

۳-۱) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره اخلاق زن

- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَوْ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ص النِّسَاءُ أَرْبَعُ جَامِعٍ مُجْمَعٌ وَ زَبِيعٌ مُرْبِعٌ وَ كَرْبٌ مُقْمَعٌ وَ غُلٌّ قَمْلٌ

منابع : - الکافی، ج ۵، ص ۳۲۲، ح ۱ - تهذیب الأحکام، ج ۷، ص ۴۰۴، ح ۲۲ - من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۶، ح ۴۳۵۷ بدل : (مُسَعَّدَةُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع)
موضوعات : ۱- صفات پسندیده زن ۲- صفات ناپسند زن ۳- فرزند آوری زن ۴- اخلاق زن ۵- جایگاه زن

۳-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره اخلاق زن

صحیح بخاری ، کتاب النکاح ، باب ۸۵ ، إذا باتت المرأة مهاجرة فراش زوجها
۴۷۹۴ - حدثنا محمد بن بشار: حدثنا ابن أبي عدي، عن شعبة، عن سليمان، عن أبي حازم، عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (إذا دعا الرجل امرأته إلى فراشه، فأبت أن تجيء، لعنتها الملائكة حتى تصبح).
منابع : صحیح مسلم ، کتاب نکاح ، ح ۲۵۹۴ / سنن ابوداود ، کتاب نکاح ، ح ۱۸۲۹ .
موضوعات : ۱- زن ناشزه : احوال شخصیه .

۴- عفت زن

۴-۱) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره عفت زن

- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَارْقٍ قَالَ سَمِعْتُ صَاحِبًا لَنَا يَسْأَلُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ الْمَرْأَةِ تَمُوتُ مَعَ رَجُلٍ لَيْسَ فِيهِمْ ذُو مَحْرَمٍ هَلْ يُغْسَلُونَهَا وَ عَلَيْهَا ثِيَابُهَا قَالَ إِذَا يُدْخَلُ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ وَ لَكِنْ يَغْسَلُونَ كَفَّيْهَا

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

- منابع: - الکافي، ج ۳، ص ۱۵۷، ح ۵ - الکافي، ج ۳، ص ۱۵۸، ح ۹ -
تهذيب الأحكام، ج ۱، ص ۴۴۲، ح ۷۳ - الإستبصار، ج ۱، ص ۲۰۲، ح ۹ -
من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۱۵۳، ح ۴۲۶
موضوعات: ۱- غسل میت زن توسط نامحرم ۲- اهمیت عفت زن ۳- لمس نامحرم

۴-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره عفت زن

صحيح بخاري ، كتاب النكاح ، باب ۱۰۳ ، دخول الرجل علي أهله في يوم ۴۸۱۵ - حدثنا فروة: حدثنا علي بن مسهر، عن هشام، عن أبيه، عن عائشة رضي الله عنها:

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا انصرف من العصر دخل على نسائه، فيدنو من إحداهن، فدخل على حفصة، فاحتبس أكثر ما كان يحتبس.
منابع: صحيح مسلم ، كتاب طلاق ، ح ۲۶۹۴ ، ۲۶۹۵ / جامع ترمذي ، كتاب اطعمه ، ح ۱۷۵۴ / سنن نسائي ، كتاب طلاق ، ح ۳۳۶۷ ، كتاب ايمان و نذور ، ح ۳۷۳۵ ، كتاب عشرة النساء ، ح ۳۸۹۶ / سنن ابوداود ، كتاب اشربه ، ح ۳۲۲۷ / سنن ابن ماجه ، كتاب اطعمه ، ح ۳۳۱۴ .
موضوعات: ۱ - نكهداري پیامبر توسط حفصه و شرب عسل به وي : سيره ، ۲- میل به بعضی همسران : احوال شخصیه .

۵- حياي زن

۵-۱) بررسی احادیث کتب اربعه شيعه درباره حياي زن

- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ حَمَادِ بْنِ عَثْمَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ قَالَ خَيْرُ نِسَائِكُمُ الَّتِي إِذَا خَلَّتْ مَعَ زَوْجِهَا خَلَعَتْ لَهُ دِرْعَ الْحَيَاءِ وَ إِذَا لَبِسَتْ لَبِسَتْ مَعَهُ دِرْعَ الْحَيَاءِ

- منابع: - الکافي، ج ۵، ص ۳۲۴، ح ۲
موضوعات: ۱- حياي زن ۲- روابط زن و شوهر ۳- خلوت زن و شوهر ۴- صفات زوجه شایسته

۵-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره حياي زن

صحيح بخاري ، كتاب النكاح ، باب ۳۳ ، عرض الإنسان ابنته أو أخته على أهل الخير
۴۷۲۸ - حدثنا عبد العزيز بن عبد الله: حدثنا إبراهيم بن سعد، عن صالح ابن كيسان، عن ابن شهاب قال: أخبرني سالم بن عبد الله: أنه سمع عبد الله بن عمر رضي الله عنهما يحدث: أن عمر بن الخطاب، حين تأيمت حفصة بنت عمر من خنيس بن حذافة السهمي، وكان من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم، فتوفي بالمدينة، فقال عمر ابن الخطاب: أتيت عثمان بن عفان، فعرضت عليه حفصة، فقال: سأنظر في أمري، فلبث ليالي ثم لقيني فقال: قد بدا لي أن لا أتزوج يومي هذا. قال عمر: فلقيت أبا بكر الصديق، فقلت: إن شئت زوجتك حفصة بنت عمر، فصمت أبو بكر فلم يرجع إلي شيئاً، وكنت أوجد

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

علیه منی علی عثمان، فلیث لیالی ثم خطبها رسول الله صلى الله عليه وسلم فأنكحها إياه، فلقيني أبو بكر فقال: لعلك وجدت علي حين عرضت علي حفصة فلم أرجع إليك شيئاً؟ قال عمر: قلت: نعم، قال أبو بكر: فإنه لم يمنعني أن أرجع إليك فيما عرضت علي، إلا أنني كنت علمت أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قد ذكرها، فلم أكن لأفشي سر رسول الله صلى الله عليه وسلم، ولو تركها رسول الله صلى الله عليه وسلم قبلتها.

منابع: سنن نسائي، كتاب نكاح، ج ٣١٩٦، ٣٢٠٧.
موضوعات: ١- عرضه زن بر خطبه خواننده: احوال شخصیه، ٢- تسمیه شهدای بدر: سیره، ٣- عرضه حفصه خواهر عمر بر ابوبکر: سیره، ٤- عرضه حفصه بر عثمان و ابوبکر: سیره، ٥- ترك خطبه: احوال شخصیه.

٦- خانه داری زن

٦-١) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره خانه داری زن

- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شُمُونَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مِسْمَعٍ قَالَ قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا أَبَا سَيَّارٍ إِذَا أَرَادَتِ الْخَادِمَةُ أَنْ تَعْمَلَ الطَّعَامَ فَمُرْهَا فَلْتَكِلْهُ فَإِنَّ الْبَرَكَهَ فِيمَا كِيلَ

منابع: -الكافي، ج ٥، ص ١٦٧، ح ٣
موضوعات: ١- آشپزی زن ٢- خانه داری زن

٦-٢) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره خانه داری زن

صحيح بخاري، كتاب النكاح، باب ٩٠، المرأة راعية في بيت زوجها
٤٨٠١ - حدثنا عبدان: أخبرنا عبد الله، أخبرنا موسى بن عقبة، عن نافع، عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (كلكم راع وكلكم مسؤول عن رعيته، الأمير راع، والرجل راع على أهل بيته، والمرأة راعية على بيت زوجها وولده، فكلكم راع وكلكم مسؤول عن رعيته).

منابع: صحيح مسلم، كتاب اماره، ج ٣٤٠٨ / جامع ترمذي، كتاب جهاد، ج ١٦٢٧ / سنن ابوداود، كتاب خراج، اماره و الفيء، ج ٢٥٣٩.

موضوعات: ١ - تفسير سوره تحریم آیه ٦، ٢- مسئولیت پسر در برابر خانه پدرش: احوال شخصیه، ٣- واجبات خادم: معاملات، ٤- مسئولیت امیر یا حاکم: قضایا و احکام، ٥- حفاظت زوجه از خانه شوهرش: احوال شخصیه، ٦- رعایت بنده از مال سیده: معاملات.

٧- رفتار زن

٧-١) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره رفتار زن

- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ غَمْرٍو بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ الثَّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص النَّاجِي

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی
International Congress on Culture and Religious Thought

مِنْ الرِّجَالِ قَلِيلٌ وَمِنْ النِّسَاءِ أَقَلُّ وَ أَقَلُّ قِيلَ وَ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّهُنَّ كَافِرَاتُ الْغَضَبِ مُؤْمِنَاتُ الرِّضَا

منابع: -الكافي، ج ۵، ص ۵۱۴، ح ۱
موضوعات: ۱- جایگاه زن ۲- تفاوت زن و مرد در معنویت ۳- اخلاق زن
۴- رفتار زن

۷-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره رفتار زن

صحیح بخاری، کتاب النکاح، باب ۱۱۴: نظر المرأة إلى الحبش ونحوهم من غیر ريبة.
۴۸۳۵ - حدثنا إسحاق بن إبراهيم الحنظلي: عن عيسى، عن الأوزعي، عن الزهري، عن عروة، عن عائشة رضي الله عنه قالت: رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يسترني بردائه، وأنا أنظر إلى الحبشة يلعبون في المسجد، حتى أكون أنا الذي أسام، فاقدروا قدر الجارية الحديثة السن، الحريصة على اللهو.
منابع: صحیح مسلم، کتاب صلاه العیدین، ح ۱۴۷۹، ۱۴۸۰، ۱۴۸۱، ۱۴۸۲، ۱۴۸۳، ۱۴۸۴ / سنن نسائي، کتاب صلاه العیدین، ح ۱۵۷۵، ۱۵۷۶، ۱۵۷۷، ۱۵۷۹ / سنن ابن ماجه، کتاب نکاح، ح ۱۸۸۸.
موضوعات: ۱- لطف پیامبر در معامله: سیره، ۲- لهو ولعب در عید: لباس و زینت، ۳- نگاه زن به مرد: احوال شخصیه، ۴- بازی در مساجد: عبادات، ۵- مهربانی با زوجه: احوال شخصیه.

۸- شوهرداری زن

۸-۱) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره شوهرداری زن

- وَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَ إِنَّ لِي زَوْجَةً إِذَا دَخَلْتُ تَلَقَّيْنِي وَ إِذَا خَرَجْتُ شَيَّعَتْنِي وَ إِذَا رَأَيْتَنِي مَهْمُومًا قَالَتْ مَا يُهْمُكَ إِنْ كُنْتُ تَهْتُمُّ لِرِزْقِكَ فَقَدْ تَكْفُلَ لَكَ بِهِ غَيْرُكَ وَ إِنْ كُنْتُ تَهْتُمُّ بِأَمْرِ آخِرَتِكَ فَرَاذَكَ اللَّهُ هَمًّا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ اللَّهَ عَمَلًا وَ هَذِهِ مِنْ عَمَلِهِ لَهَا نِصْفُ أَجْرِ الشَّهِيدِ

منابع: -من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۳۸۹، ح ۴۳۶۹
موضوعات: ۱- شوهرداری ۲- سازگاری زن با شوهر ۳- جایگاه زوجه شایسته ۴- زن سبب آرامش شوهر ۵- اخلاق زوجه

۸-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره شوهرداری زن

صحیح بخاری، کتاب النکاح، باب ۱۰۴، إذا استأذن الرجل نسائه في أن يمرض في بيت بعضهن فأذن له
۴۸۱۶ - حدثنا إسماعيل قال: حدثني سليمان بن بلال: قال هشام بن عروة: أخبرني أبي، عن عائشة رضي الله عنها: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يسأل في مرضه الذي مات فيه: (أين أنا غدا، أين أنا غدا). يريد يوم عائشة، فأذن له أزواجه يكون حيث شاء، فكان في بيت عائشة حتى مات

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

عندها، فمات في اليوم الذي كان يدور علي في بيتي، فقبضه الله وإن رأسه لبين نحري وسحري، وخالط ريقه ريقی.
منابع: صحيح مسلم، كتاب سلام، ج ٤٠٦٥، ٤٠٦٦، كتاب فضائل صحابه، ج ٤٤٧٣، ٤٤٧٤، ٤٤٧٥، ٤٤٧٦ / جامع ترمذي، ج ٣٤١٨ / سنن ابن ماجه، كتاب ما جاء من الجنائز، ج ١٦٠٩.
موضوعات: ١- بیماری پیامبر و مدت آن: سیره، ٢- انتقال رسول به خانه عایشه: سیره، ٣- تقسیم بین زنان پیامبر: سیره، ٤- وفات پیامبر در خانه عایشه: سیره، ٥- خوشبختی عایشه نزد پیامبر: سیره، ٦- مریض شدن پیامبر در خانه عایشه: سیره، ٧- هبه زن روزش را: احوال شخصیه، ٨- اجازه گرفتن در مخالفت تقسیم: احوال شخصیه.

٩- صفات پسندیده و ناپسند زن

٩-١) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره صفات پسندیده و ناپسند زن

- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَوْ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ص النِّسَاءُ أَرْبَعُ جَامِعٍ مُّجْمَعٍ وَ رَبِيعٌ مُّرْبِعٌ وَ كَرْبٌ مُّقْمِعٌ وَ غُلٌّ قَمِلٌ

منابع: -الكافي، ج ٥، ص ٣٢٢، ج ١ -تهذيب الأحكام، ج ٧، ص ٤٠٤، ج ٢٢ -من لا يحضره الفقيه، ج ٣، ص ٣٨٦، ج ٤٣٥٧ بدل: (مَسْعَدَةُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع)
موضوعات: ١- صفات پسندیده زن ٢- صفات ناپسند زن ٣- فرزند آوری زن ٤- اخلاق زن ٥- جایگاه زن

٩-٢) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره صفات پسندیده و ناپسند زن

صحيح بخاري، كتاب النكاح، باب ١٢، إلى من ينكح دخول الرجل على أهله في يوم وأي النساء خير، وما يستحب أن يتخير لنطفه من غير أيجاب.
٤٦٩٢ - حدثنا أبو اليمان: أخبرنا شعيب: حدثنا أبو الزناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (خير نساء ركنن الإبل صالح نساء قریش، أحناء على ولده في صغره، وأرعاه على زوج في ذات يده).
منابع: صحيح مسلم، كتاب فضائل صحابه، ج ٤٥٨٩، ٤٥٩٠، ٤٥٩١.
موضوعات: ١ - فضیلت زنان قریش: سیره، ٢ - معامله زنان قریش با شوهرانشان: سیره.

١٠- طلب فرزند صالح

١٠-١) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره طلب فرزند صالح

- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ مَنْ أَرَادَ أَنْ يُحْبَلَ لَهُ فَلْيُصَلِّ رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ يُطِيلُ فِيهِمَا الرُّكُوعَ وَ السُّجُودَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَا سَأَلَكَ بِهِ

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی

International Congress on Culture and Religious Thought

زَكَرِيَّا إِذْ قَالَ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَ أَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ اللَّهُمَّ هَبْ لِي ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ اسْتَخْلُثُهَا وَ فِي أَمَانَتِكَ أَخَذْتُهَا فَإِنْ قَضَيْتَ فِي رَحِمِهَا وَلَدًا فَاجْعَلْهُ غُلَامًا وَ لَا تَجْعَلْ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ نَصِيبًا وَ لَا شُرْكَاءَ

منابع: -الكافي، ج ۳، ص ۴۸۲، ح ۳ -تهذيب الأحكام، ج ۳، ص ۳۱۵، ح ۲۰
موضوعات: ۱-دعای طلب فرزند ۲-طلب فرزند صالح ۳-طلب فرزند پسر
۴-دعا برای فرزند

۱۰-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره طلب فرزند صالح

صحیح بخاری، کتاب النکاح، باب ۹۶، العزل
۴۸۰۸ - حدثنا مسدد: حدثنا يحيى بن سعيد، عن ابن جريج، عن عطاء، عن جابر قال: كنا نعزل على عهد النبي صلى الله عليه وسلم. حدثنا علي بن عبد الله: حدثنا سفيان: قال عمرو: خبرني عطاء: سمع جابر رضي الله عنه قال: كنا نعزل والقرآن ينزل.
وعن عمرو: عن عطاء، عن جابر قال: كنا نعزل على عهد النبي صلى الله عليه وسلم والقرآن ينزل
منابع: صحیح مسلم، کتاب نکاح، ح ۲۶۰۸، ۲۶۰۹، ۲۶۱۰ / جامع ترمذی، کتاب نکاح، ح ۱۰۵۵، ۱۰۵۶ / سنن ابن ماجه، کتاب نکاح، ح ۱۹۱۷.
موضوعات: ۱ - عزل: احوال شخصیه .

۱۱- غیرت زن

۱۱-۱) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره غیرت زن

- عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ خَالِدِ الْقَلَانِسِيِّ قَالَ ذَكَرَ رَجُلٌ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع امْرَأَتَهُ فَأَحْسَنَ عَلَيْهَا الثَّنَاءَ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَغَرَّتْهَا قَالَ لَا قَالَ فَأَغَرَّهَا فَأَغَارَهَا فَتَبَتُّ فَقَالَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي قَدْ أَغَرْتُهَا فَتَبَتُّ فَقَالَ هِيَ كَمَا تَقُولُ

منابع: -الكافي، ج ۵، ص ۵۰۵، ح ۵
موضوعات: ۱-غیرت زن ۲-صفات زوجه شایسته

۱۱-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره غیرت زن

۴۸۲۸ - حدثني أحمد بن أبي رجاء: حدثنا النضر، عن هشام قال: أخبرني أبي، عن عائشة أنها قالت: ما غرت على امرأة لرسول الله كما غرت على خديجة، لكثرة ذكر رسول الله صلى الله عليه وسلم إياها وثنائه عليها، وقد أوحى إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يبشرها ببیت لها في الجنة من قصب.
منابع: صحیح مسلم، کتاب فضائل صحابه، ح ۴۴۶۳، ۴۴۶۴، ۴۴۶۵ / جامع ترمذی، کتاب بر و صله، ح ۱۹۴۰، کتاب مناقب، کتاب مناقب، ح ۳۸۱۰ / سنن ابن ماجه، کتاب نکاح، ح ۱۹۸۷ .

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

موضوعات : ۱- علاقه پیامبر به خدیجه : سیره ، ۲- غیرت عایشه نسبت به خدیجه : سیره ، ۳- بشارت دادن خدیجه به خانه ای از قصب (زبرجد) در بهشت : سیره ، ۴- محبت عایشه به پیامبر و غیرت او : سیره ، ۵- میل به بعضی از زوجات : احوال شخصیه ، ۶- سرشت و اخلاق زن : احوال شخصیه

۱۲- کارهای خانگی

۱۲-۱) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره کارهای خانگی

- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي زُهْرَةَ عَنْ أُمِّ الْحَسَنِ قَالَ مَرَّ بِي أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ تَصْنَعِينَ يَا أُمَّ الْحَسَنِ قُلْتُ أَغْزِلُ فَقَالَ أَمَا إِنَّهُ أَحَلُّ الْكَسْبِ أَوْ مِنْ أَحَلِّ الْكَسْبِ

منابع : - الکافی، ج ۵، ص ۳۱۱، ح ۳۲ - تهذیب الأحکام، ج ۶، ص ۳۸۲، ح ۲۴۸
موضوعات: ۱- بافندگی و ریسندگی زن ۲- مشاغل زنانه ۳- کارهای خانگی

۱۲-۲) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره کارهای خانگی

صحیح بخاری ، کتاب النفقات ، باب ۶ : عمل المرأة في بيت زوجها .
۴۹۴۲ - حدثنا مسدد: حدثنا يحيى، عن شعبة قال: حدثني الحكم، عن ابن أبي ليلى: حدثنا أن فاطمة عليها السلام أتت النبي صلى الله عليه وسلم تشكو إليه ما تلقى في يدها من الرحي، وبلغه أنه جاءه رقيق، فلم تصادفه، فذكرت ذلك لعائشة، فلما جاء أخبرته عائشة، قال: (فجاءنا وقد أخذنا مضاجعنا، فذهبنا نقوم، فقال: (على مكانكما). فجاء فقعد بيني وبينها حتى وجدت برد قدميه على بطني، فقال: (ألا أدلكما على خير مما سألتكما؟ إذا أخذتما مضاجعكما، أو أويتما إلى فراشكما، فسبحا ثلاثا وثلاثين، واحمدا ثلاثا وثلاثين، وكبرا أربعا وثلاثين، فهو خير لكما من خادم).
منابع : صحیح مسلم ، کتاب ذکر ، دعا ، توبه و استغفار ، ح ۴۹۰۶ / جامع ترمذی ، کتاب دعوات ، ح ۳۳۳۰ ، ۳۳۳۱ / سنن ابوداود ، کتاب خراج ، اماره و الفيء ، ح ۲۵۹۵ ، کتاب ادب ، ح ۴۴۰۳ .
موضوعات : ۱- توجیه سوال کننده به آنچه در آن فایده است : علم ، ۲- اجابت سوال کننده به اکثر از سوال شده : علم ، ۳- دعای خواب : اخلاق و آداب ، ۴- فضل ذکر : عبادات ، ۵- تکبیر قبل از خواب : عبادات ، ۶- تسبیح هنگام خواب : عبادات ، ۷- حمد قبل از خواب : عبادات ، ۸- خادم برای زوجه : احوال شخصیه ، ۹ - خدمت زن در خانه اش : احوال شخصیه .

۱۳- مهریه غیر مالی

۱۳-۱) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره مهریه غیر مالی

- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ جَمِيعاً عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ لَهُ زَوْجَةٌ وَ سَرِيَّةٌ يَبْدُو لَهُ أَنْ يُعْتِقَ سَرِيَّتَهُ وَ يَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ إِنْ شَاءَ اشْتَرَطَ

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی
International Congress on Culture and Religious Thought

عَلَيْهَا أَنْ عَثَقَهَا صَدَاقُهَا فَإِنْ ذَلِكَ حَلَالٌ أَوْ يَشْتَرِطُ عَلَيْهَا إِنْ شَاءَ قَسَمَ لَهَا وَ
إِنْ شَاءَ لَمْ يَقْسَمْ وَ إِنْ شَاءَ فَضَّلَ الْخُرَّةَ عَلَيْهَا فَإِنْ رَضِيَْتَ بِذَلِكَ فَلَا بَأْسَ

منابع: -الكافي، ج ٥، ص ٤٧٦، ح ٥
موضوعات: ١-شروط ضمن عقد ازدواج ٢-نوع مهریه ٣-مهریه غیر مالی

١٣-٢) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره مهریه غیر مالی

صحیح بخاری، کتاب النکاح، باب ٥١: المهر بالعروض وخاتم من حدید ٤٧٥٣ - حدثنا يحيى: حدثنا وكيع، عن سفيان، عن أبي حازم، عن سهل ابن سعد: أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لرجل: (تزوج ولو بخاتم من حديد).
منابع: صحیح مسلم، کتاب نکاح، ح ٢٥٥٤ / جامع ترمذی، کتاب نکاح، ح ١٠٣٢ / سنن نسائی، کتاب نکاح، ح ٣٢٢٨، ٣٣٠٦ / سنن ابوداود، کتاب نکاح، ح ١٨٠٦ / سنن ابن ماجه، کتاب نکاح، ح ١٨٧٩.
موضوعات: ١- حداقل مهر و حداکثر آن: احوال شخصیه، ٢- اعتدال در صداق: احوال شخصیه.

١٤- مهریه معنوی

١٤-١) بررسی احادیث کتب اربعه شیعه درباره مهریه معنوی

- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ص فَقَالَتْ زَوَّجْنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ لِهَذِهِ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ زَوَّجْنِيهَا فَقَالَ مَا تُعْطِيهَا فَقَالَ مَا لِي شَيْءٌ فَقَالَ لَا قَالَ فَأَعَادَتْ فَأَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْكَلَامَ فَلَمْ يَقُمْ أَحَدٌ غَيْرُ الرَّجُلِ ثُمَّ أَعَادَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي الْمَرَّةِ الثَّلَاثَةِ أَ تَحْسِنُ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْئًا قَالَ نَعَمْ فَقَالَ قَدْ زَوَّجْتُكَهَا عَلَى مَا تَحْسِنُ مِنَ الْقُرْآنِ فَعَلَّمَهَا إِيَّاهُ

منابع: -الكافي، ج ٥، ص ٣٨٠، ح ٥ -تهذيب الأحكام، ج ٧، ص ٣٥٤، ح ٧
موضوعات: ١-تسهیل ازدواج ٢-خواستگاری زن از شوهر ٣-مهریه معنوی

١٤-٢) بررسی احادیث صحاح سته اهل سنت درباره مهریه معنوی

صحیح بخاری، کتاب النکاح، باب ٥٠: التزويج على القرآن وبغير صداق ٤٧٥٢ - حدثنا علي بن عبد الله: حدثنا سفيان: سمعت أبا حازم يقول: سمعت سهل بن سعد الساعدي يقول: إني لفي القوم عند رسول الله صلى الله عليه وسلم، إذ قامت امرأة فقالت: يا رسول الله، إنها قد وهبت نفسها لك، فر فيها رأيك، فلم يجبه شيئا، ثم قامت فقالت: يا رسول الله، إنها قد وهبت نفسها لك، فر فيها رأيك، فلم يجبه شيئا، ثم قامت الثالثة فقالت: إنها قد وهبت نفسها لك، فر فيها رأيك، فقال رسول الله: يا رسول الله أنكحنيها، قال: (هل عندك من شيء). قال: لا، قال: (اذهب فاطلب ولو خاتما من حديد) فذهب فطلب، ثم جاء فقال: ما وجدت شيئا ولا خاتم من

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی International Congress on Culture and Religious Thought

حدید، فقال: (هل معك من القرآن شيء). قال: معي سورة كذا وسورة كذا، قال (اذهب فقد أنكحتكها بما معك من القرآن).

منابع: صحیح مسلم، کتاب نکاح، ج ۲۵۵۴ / جامع ترمذی، کتاب نکاح، ج ۱۰۳۲ / سنن نسائی، کتاب نکاح، ج ۳۲۲۸، ۳۳۰۶ / سنن ابوداود، کتاب نکاح، ج ۱۸۰۶ / سنن ابن ماجه، کتاب نکاح، ج ۱۸۷۹.

موضوعات: ۱- تزویج بر قرآن: قرآن، ۲- ازدواج پیامبر از موهوبه: سیره، ۳- عرضه زن بر خطبه خواننده: احوال شخصیه، ۴- صیغه عقد نکاح: معاملات، ۵- وکالت در نکاح: احوال شخصیه، ۶- ولایت سلطان در نکاح: معاملات، ۷- توکیل زوجین در عقد: احوال شخصیه، ۸- ازدواج بدون مهر: احوال شخصیه، ۹- حداقل مهر و حداکثر آن: احوال شخصیه، ۱۰- اعتدال در صداق: احوال شخصیه، ۱۱- ازدواج با تعلیم قرآن: احوال شخصیه.

بحث و نتیجه گیری

برخی عصر حاضر را عصر خلا و ازمیان رفتن ارزشها توصیف کرده اند. وجود بسیاری از آشفتگی ها در جوامع معاصر، به عدم پای بندی این جوامع به یک نظام هم آهنگ ارزشی که افراد و گروه ها را به پی گرفتن شیوه های مشخص رفتاری سوق دهد، باز می گردد. تربیت دینی به معنای شکوفا شدن، ظاهر شدن و بالفعل شدن توانایی هاست. یعنی کار اصلی برای اینکه استعداد های درونی مخاطب مورد تربیت را شکوفا سازد این است که زمینه ای را برای او فراهم آورد تا آنچه را در درون دارد به فعلیت رساند. تربیت صرفاً یک سری آموزش ها و محفوظات و تقلیدها نیست. اگر در باب تربیت، امر آموزش هم مطرح می شود و به اصطلاح «تعلیم» را با «تربیت» همراه می کنیم و «آموزش» را در کنار «پرورش» قرار می دهیم، برای این است که از آموزش به عنوان ابزاری جهت پرورش استفاده می کنیم. اقتضای طرح مباحث مربوط به شخصیت، ارزش، تکالیف و وظایف زنان، فرهنگ سازی بر اساس تعلیم دینی به عنوان خاستگاه اصلی و مصلحت اندیش مباحث انسانی در جامعه به خصوص قشر زنان است تا بدین وسیله از ابعاد و جهات مختلف وجودی خود آگاه شوند تا نوع و برد فعالیت آنان دقیقتر و شفافتر شود. بنابراین تعلیم و تربیت در این مساله اهمیت خاصی پیدا می کند؛ بخصوص اینکه در احادیث تاکید فراوانی در این زمینه شده است.

فهرست منابع و مآخذ

- منابع فارسی

- [۱] ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، مترجم: سید صدرالدین بلاغی، نشر: دار الکتب الاسلامیه، ۱۴ اردیبهشت، ۱۳۸۸

کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی
International Congress on Culture and Religious Thought

[۲] کلینی ، محمد بن یعقوب ، اصول کافی ، مترجم : سید مهدی آیت اللهی ، ناشر : جهان آرا ، فروردین ۱۳۸۷ .

- منابع عربی

- [۱] ابن ماجه ، أبوعبد الله محمد بن یزید القزوينی ، سنن ابن ماجه .
- [۲] أبو داود السجستاني ، ابو داود سلیمان بن الأشعث بن اسحاق بن بشیر بن شّداد بن عمران الأزدي السجستاني ، سنن أبي داود .
- [۳] ترمذي ، محمد بن عیسی بن سوره بن موسی بن الضحاک ، سنن الترمذي .
- [۴] طوسي ، ابي جعفر بن الحسن ، تهذيب الاحكام ، ناشر : نور وحي ؛ مرداد ۱۳۸۶ .
- [۵] طوسي ، محمد بن الحسن ، الاستبصار ، نشر: نور وحي ، ۹ تیر، ۱۳۸۶
- [۶] کلینی ، محمد بن یعقوب ، اصول کافی ، نشر: اسوه ، ۵ تیر ۱۳۸۶
- [۷] مسلم ، مسلم بن الحجاج أبو الحسن القشيري النيشابوري ، صحيح مسلم .
- [۸] نسائي ، أبو عبد الرحمن أحمد بن شعيب بن علي الخراساني ، سنن النسائي .